

Výzkum v pedagogické
praxi

Zásady tvorby dotazníku

Mgr. Jana Obrovská, Ph.D.

Reflexe 1. úkolů

- Jak to šlo? Jaký způsob kódování jste zvolili?
- Opakovaly se vám kódy?
- Potkávaly se vám kódy?

Přehled

- *Bárta* – OK, vlastní rozhovor, ale bez bonusových bodů
- *Bonaventura* – OK, vlastní rozhovor, ale úplně chyběly odborné zdroje
- *Didkovskij* - OK
- *Hájek* – PŘEPRACOVAT, chybí nakódovaná data, úkol je pod rozsahovým limitem
- *Hajná* – + 5, pozor na citace, musí být přímo v textu a nešlo o odborné zdroje
- *Holomčíková* – OK, chybí odborné zdroje
- *Horák* – PŘEPRACOVAT, chybí nakódovaná data, je třeba doplnit
- *Kašpárková* – OK, vlastní rozhovor, ale rozsah pod limitem
- *Klempa* – OK, odkazy byly v poznámkách pod čarou
- *Kolondra* – OK
- *Košulicová* - + 5 bodů, respektování APA normy, hezké kódy

Přehled

- *Král* - + 5 bodů
- *Krejča* – hezká práce, ale chybí nakódovaná data
- *Nedorostek* – chybí nakódovaná data
- *Pecháčková* - + 5 bodů, pěkná práce, respektování APA normy
- *Philippi* – OK
- *Radová* – OK
- *Smětáková* – OK
- *Sokolovičová* – OK
- *Staněk* – PŘEPRACOVAT, pod rozsahovým limitem, chybí okódovaná data
- *Stärk* – PŘEPRACOVAT, chybí nakódovaná data
- *Švandová* - + 5, ale pozor na práci se zdroji
- *Tůma* – OK
- *Žalud* – OK, APA špatně, ale hezká práce s literaturou (diskuse)

Hodnocení úkolů

- Eliška Blahušová - + 5 bodů, pěkná práce, vlastní rozhovory
- Burda Adam – + 5 bodů, ale chybí odborné zdroje, vlastní rozhovor
- Jiří Drábek – OK, ale chybí nakódovaná data
- Eliška Fišerová – OK, pěkná práce
- Antonín Holec – OK, ale struktura práce neodpovídá zadání, chybí přímé citace atd. Oceňuji realizaci vlastních rozhovorů.
- Linda Chovancová – OK, ale chybí odborné zdroje
- Tomáš Chvátal – OK, ale chybí nakódovaná data, našla jsem jen seznam kódů přímo ve zprávě z kvalitativního výzkumu, prosím dodejte
- Kryštof Kántor – PŘEPRACOVAT, chybí nakódovaná data, zpráva nemá závěr, chybí odborné zdroje
- Kristýna Korvasová - + 5 bod; vlastní rozhovor, pěkná práce
- Kateřina Kroutilová - + 5 bod; vlastní rozhovor, pěkná práce
- Tomáš Mareček - + 5 bodů, ale pozor na práci s odbornými zdroji
- Marek Modlík - dodá
- David Oharek – OK

Hodnocení úkolů

- Julie Pekařová – DODAT, vlastní rozhovor, ale chybí nakódovaná data
- Zuzana Petrošová – MÍNUS 5 bodů, NEODEVZDALA, dodat v náhradním termínu
- Veronika Plodíková – OK, vlastní rozhovor, ale ne zcela dodržena struktura zprávy z kvalitativního rozhovoru
- Zdislava Podlešáková - + 5 bodů, pěkná práce
- Martin Suchoň – DOPLNIT, chybí okódovaná data
- Martin Šedý – PŘEPRACOVAT, oceňuji vlastní téma, ale chybí nakódovaná data a sekce s výsledky je velmi stručná
- Simona Tománková - + 5 bodů, vlastní rozhovor, pěkná práce, pozor na zařazení sekce s referencemi (má být na konci)
- Daniela Tvrdoňová - + 5 bodů, vlastní rozhovor, pěkná práce
- Sára Veselá – NEODEVZDALA, dodat do náhradního termínu, mínus 5 bodů
- Hana Zálešáková - - + 5 bodů, vlastní rozhovor, oceňuji pokus o kategorizaci
- Barbora Zolmanová – OK, vlastní rozhovory, ale struktura zprávy neodpovídá zadání

Časté chyby

- Práce s odbornými zdroji – buď odborné zdroje úplně chybí, nebo je s nimi nesprávně zacházeno. Tolerovala jsem, u druhého úkolu ale už nebudu.
- Vše, co je v seznamu použitých zdrojů, musí být odkazováno v textu a naopak. Citujeme přímo v textu, nikoliv v poznámce pod čarou nebo jinde (Eliška Blahušová, Kristýna Korvasová).
- (Kalhous, Obst, 2009, s. 108)
- BENDL, Stanislav. Reinterpretace kázně v současné škole. *Pedagogická orientace* 2005. 13. ISSN 1211-4669.
- Vališová, A. Kasíková. (2007). *Pedagogika pro učitele*. Praha. Nakladatelství Grada Publishing. 1. vydání.

Další

- VO:
- *Jak vnímají rodiče a pedagogové souvislost mezi intenzivním sledováním obrazovek a výskytem mentálních poruch u dětí, a jaké strategie považují za účinné ke snížení této potenciální souvislosti?*
- Jaký je vztah učitele s Hejného metodou matematiky? Jaké jsou její plusy a mínusy? Jak je to s přechodem mezi Hejného a klasickou metodou matematiky? Co můžeme udělat pro usnadnění tohoto přechodu?
- Pozor na subjektivizaci:
- Ačkoliv respondent naznačil, že spolupracoval při testech se spolužáky, zpětně tvrdí, že se spíše snažil pracovat samostatně, protože měl z podvádění výčitky. **V tomto případě respondenta chápů**, protože ta možnost pomoci od ostatních k tomu svádí.
- V tomto případě **si myslím**, že by žáci mohli být více tolerantní při improvizované hodině a vyjasnit jim úsměv na tváři po seznámení jich s rozlítanou situací praktikantky.

Struktura návrhu výzkumného projektu

- TÉMA
- VÝZKUMNÝ PROBLÉM/CÍL VÝZKUMU/VÝZKUMNÁ OTÁZKA
- REŠERŠE LITERATURY K TÉMATU
- VOLBA VÝZKUMNÉHO DESIGNU (**kvantitativní**)
- FORMULACE A OPERACIONALIZACE HYPOTÉZ (kvanti)
- TECHNIKY SBĚRU DAT (**dotazník**)
- STRATEGIE VÝBĚRU PŘÍPADŮ
- SBĚR DAT V TERÉNU
- ANALÝZA DAT
- VÝZKUMNÁ ZPRÁVA/BAKALÁŘSKÁ PRÁCE/ODBORNÝ ČLÁNEK

Už jste někdy vyplňovali nějaký dotazník?

Už jste někdy tvořili nějaký dotazník?

Co je dotazník a k čemu slouží

Dotazník je způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.

Typicky je využíván na zjišťování *zkušeností, názorů a postojů* u skupiny respondentů, kteří představují vzorek z cílové populace.

Můžeme jím získat velké množství informací při malé časové investici.

Příklad dotazníku PISA

Programme for International Student Assessment

https://www.oecd.org/pisa/data/2018database/CY7_201710_QST_MS_STQ_NoNotes_final.pdf

DOTAZNÍK	ROZHOVOR
Vyšší možnost standardizace	Nižší možnost standardizace
Nižší potenciál pro validitu	Vyšší potenciál pro validitu
Vyšší potenciál pro reliabilitu	Nižší potenciál pro reliabilitu
Vliv výzkumníka minimální	Vliv výzkumníka vysoký
Návratnost menší a hůře kontrolovatelná	Návratnost vysoká a snáze kontrolovatelná
Efektivní (levný)	Neefektivní (pracný a velmi časově náročný)
Anonymita možná	Anonymita problematická
Omezené možnosti motivace respondentů	Vyšší možnost motivovat

Pojem **validita** (tj. věrohodnost) se vztahuje zejména k platnosti odpovědi na jednotlivé položky. Mezi faktory ovlivňující úroveň validity odpovědi patří zejména typ položky. Např. položky zjišťující věk či pohlaví mají obvykle vyšší validitu, položky zaměřené na názory, postoje a zájmy spíše nižší; také položky vyžadující odhad, kdy respondent je nucen údaje v mysli rekonstruovat (např. Kolik času věnujete týdně studiu?) bývají méně přesné.

Pojmem **reliabilita** je odkazováno na přesnost a spolehlivost měření. Samostatná položka zjišťující nějaký komplexnější jev či konstrukt, je poměrně zranitelná. Abychom zvýšili reliabilitu měření, je vhodné ptát se celým souborem otázek na různé vlastnosti či projevy jevu.

Než začneme
tvořit dotazník
aneb vztah
teorie a
empirie v
kvantitativním
výzkumu

- Indukce, nebo
 - dedukce??
- **Hypotéza:** tvrzení o vztahu mezi dvěma proměnnými.
- Na základě hypotéz tvoříme položky do dotazníku.

- „Kvantitativní výzkum není nic jiného než **testování hypotéz**. (...) Deduktivní metoda vychází z teorie nebo z obecně formulovaného problému. Teoretický nebo praktický **problém je přeložen do jazyka hypotéz**. **Hypotézy navrhují, jaké spojení mezi proměnnými bychom měli najít, je-li naše hypotéza pravdivá**. Pak následuje sběr dat. Odpovídají-li závislosti mezi nalezenými daty vzorci předpovězenému v hypotézách, **přijmeme hypotézy jako platné**. Jinak musíme hypotézy odmítnout.“
- (Disman, 2002, s. 76)

Co je to
proměnná?
hypotéza??
a operační
definice
proměnné???

- „Hypotéza je tvrzení předpovídající existenci souvislosti mezi dvěma nebo více proměnnými.“ (Disman, 2002, s. 77)
- „V kvantitativním výzkumu můžeme zkoumat pouze takové problémy, které je možné přeložit do jazyka pracovních hypotéz (...), jež je možno vyjádřit jako vztahy mezi proměnnými, pro které máme validní operační definici.“ (Disman 2002: 85)
- „V operační definici je koncept vyjádřen popisem operací, kterými bude měřen.“ (Disman 2002: 77)

Příklad

Téma: Dialogické vyučování

Hypotéza: Čím více otázek žák během výuky zodpoví, tím se zlepšuje jeho studijní průměr.

Položka v dotazníku: Když si vzpomeneš na dnešní hodinu, dokážeš odhadnout, kolikrát jsi odpovídal na nějakou otázku učitelky?

Aktivita

Vzpomeňte si na téma, které jste si vybrali či vymysleli na prvním semináři. **Formulujte** ve vazbě na vaše téma, cíl a výzkumnou otázku hypotézu + 2 položky do dotazníku v návaznosti na hypotézu.

Můžete si vzájemně pomáhat, ale každý musí mít svou vlastní hypotézu a položky.

Výsledek práce si schovejte, využijete jej při zpracování závěrečného úkolu.

Struktura dotazníku

- Před tvorbou jakéhokoliv dotazníku musíme formulovat jeho cíl – tj. co daným dotazníkem zjišťujeme, na jaké výzkumné otázky chceme odpovědět a **jaké hypotézy chceme ověřovat.**
- Výzkumnou otázku je vhodné rozdělit do několika dílčích VO a v návaznosti na ně tvořit tematické okruhy otázek a podle nich dotazník strukturovat. Každé VO oblasti ideálně odpovídá jedna hypotéza.
- např. okruh otázek 1) na kvalitu školy pohledem rodiče, 2) na zpětnou vazbu poskytovanou vyučujícími jejich dítěti, 3) na komunikaci školy s rodiči apod.

Dramaturgie dotazníku

Hlavička (datum, představení výzkumu, jehož je dotazník součástí, délka dotazníku, instrukce k vyplňování dotazníku)

Faktografické a demografické otázky

Snazší otázky na úvod

Náročnější otázky později

Osobní až intimní otázky až na konec

Formulujte jasné otázky, kterým budou všichni respondenti stejně rozumět (např. výrazy „obyčejně“ a „někdy“ interpretují různí lidé různě).
Umíte italsky? VERSUS
Umíte přečíst článek v novinách v italštině s porozuměním?

Pozor na dvouhlavňové položky, které se ptají na dvě různé věci zároveň (např. Posílil byste výuku matematiky a češtiny na školách?)

Tvořte jednoduché a výstižné otázky – dlouhé otázky zvyšují riziko nepochopení.

Časté chyby
při konstrukci
dotazníku (I.)

Nepoužívejte záporné položky (obzvláště se vyhněte dvojitému záporu, např.: Nesouhlasím s nedokončením jaderné elektrárny.)

Vyhněte se sugestivním položkám (např. Odborníci poukazují na řadu negativních účinků vakcinace. Schvalujete plošné očkování?)

Délka (dotazník delší než 30, resp. 45 minut) – příklad ISOTIS

Střídejte různé typy otázek, ale nepřehánějte to. Pozor na orientaci škál.

Časté chyby při konstrukci dotazníku (II.)

Typy otázek v dotazníku

- Uzavřené (např. dichotomické – varianty odpovědí ano, ne, neumím se vyjádřit)
- Polo-uzavřené (obsahují variantu „jiné, prosím popište/specifikujte“)
- Otevřené (náročnější na analýzu)
- Škálované (vhodné pro měření postojů, často se používají Likertovy škály:
 - *Nakolik jste byl spokojen s aktivitou svých žáků v hodině?*
(1) Silně nespokojen - (2) Nespokojen - (3) Ani nespokojen, ani spokojen - (4) Spokojen - (5) Silně spokojen

Práce ve skupinách

Jaké chyby/problémy v předloženém dotazníku nacházíte?

Příprava na 5. seminář

- Ve vazbě na vaše téma/cíl/výzkumnou otázku/hypotézu vytvořte dotazník přes Google forms a nechte jej vyplnit alespoň 30ti respondentům (rodině, kamarádům...).
- Na příští seminář přijďte s vyexportovanou tabulkou odpovědí z Google forms ve formátu Excel.
- Na příští seminář si s sebou přineste notebook s nainstalovaným softwarem JASP!
 - stáhněte si free verzi

Zpracováno
podle:

- Disman, M. (2011). *Jak se vyrábí sociologická znalost? Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.
- Gavora, P. (2000). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
- Vlčková, K., Mareš, J. (2017, září). *Strategie řízení třídy u učitelů na praxích a jejich provázejících učitelů z hlediska potřeby kognitivní uzavřenosti*. Příspěvek prezentovaný na 25. konferenci ČAPV: Vliv technologií v oblasti vzdělávání a pedagogického výzkumu, Hradec Králové na PDF UHK.